

Zora Žbontar

Vizije u snovima u doba antike i srednjega vijeka

Ovaj se rad bavi interpretacijama snova u razdobljima antike i srednjega vijeka. Neki su ljudi vjerovali da vizije u snovima proizlaze iz fizičkih procesa poput gladi ili bolesti, dok su drugi vjerovali da se radi o Božjim porukama ili o vražjem djelu. Vizije u snovima djelovale su kao posrednici između tijela, uma i Boga. Njihove primjere možemo pronaći u *Odiseji* i *Eneidi*, kao i u *Božanskoj komediji* te u religijskim vizijama svete Hildegarde iz Bingena i svetoga Bernarda. Ovaj članak analizira rituale povezane s iscjeliteljskim potencijalom vizija u snovima u kontekstu štovanja boga Asklepija te predstavlja iskustva vezana uz Asklepijev hram, preko zapisa pronađenih u Epidauru (*lamata*) te u dnevniku grčkoga retora Elija Aristida. Uz pomoć sačuvanih votivnih tekstova moguće je djelomično rekonstruirati navedene terapije, no interpretacija zapisanih podataka još uvijek nije dovoljna za donošenje zaključaka, kao ni za definiranje omjera između božanskog tretmana i medicinskih metoda. Pojedinaac bi kroz propileje ulazio u hram, a do hodnikā za inkubaciju, zvanih *abaton*, *adyton* ili *enkoimeterion*, stizao bi uz pratnju svećenika. Grci su vjerovali da slina svetih pasa i zmija može izliječiti mnoge rane za vrijeme sna, a u njihovim snovima Bog bi im predložio vježbanje, plivanje u hladnoj rijeci, mentalnu vježbu itd. Od pacijenata se očekivalo da nakon tretmana u hramu prinesu zahvale. One se nisu sastojale samo od životinjskih žrtava već i od drugih darova: novca, lovora, izdanka maslina, hrastova lišća, girlanda, pjesama, grana, slikovnih prikaza Asklepija, svijeća, sandala, poklona u zlatu i srebru i dr. Asklepije je ostao važno božanstvo i nakon što je kršćanstvo zamijenilo štovanje grčkih bogova. Grgur Tourski zapisao je mnoge primjere spavanja pokraj grobova svetaca radi izliječenja. I židovska je magija bila važan dio kasnoantičkoga svijeta: judaisti su se okrenuli židovskim praksama, prema kojima su čarolije predstavljale lijek za bolesti te su prakticirali inkubaciju u sinagogama. Antička je magija nastavila živjeti: ponovno pojavljivanje grčkih čarolija iz egipatskih papirusnih knjiga u astrološkim rukopisima za vrijeme Kolumba, iako pod latinskom krinkom, ukazuje na kompleksan svijet brojnih religija, u kojemu su se spojile različite tradicije i elementi. Prikazujući nekoliko primjera stapanja i sukoba kršćanskih i ranijih mitoloških koncepata, ovaj članak ukazuje da navike običnih ljudi mogu pokazati kako su se interpretirala pravila dominantnih religija. Ovakve su interpretacije uglavnom odstupale od službene dogme, zbog čega nikada nije postojao samo jedan odgovor na određeni prikaz. Takvo stanje otkriva kompleksan svijet u kojemu su se stapale različite tradicije, uključujući one iz pretpovijesnih religija, praznovjerja, magijske prakse i ostali elementi.